

FARKAS GÁBOR

Táj kontúr nélkül

VERSEK

Oláh András

Alkotni végtelent

(Farkas Gábor kötetéről)

Edzés közben az atléta fegyelmezett beletörődéssel rója a köröket a futópályáján. Gyakran még a tekintetét sem emeli föl, csak a cipője orrát bámulja, a tempóra figyel, a levegővételre, és várja a megkönnyebbülést, ha célba ér. Így éli meg az átlagember is a mindennapok monotonitását. Egyik napból átcsúszik a másikba. Szinte ugyanaz a ritmus, ugyanaz az egyhangúság. Pedig az élet sokat kínál. Csak a modern világ fékevesztett, rohanó tempója lassan érzéketlenné teszi a benne élőket a felismerésre. A hiányokat persze érzékeli. Csak néha túl későn. Amikor már javíthatatlan és pótolhatatlan.

A labilissá váló létről, az ingatag viszonyok közt hányódó emberről, az egyén helyéről, szerepéről papírra vetett gondolatait gyűjtötte össze legújabb kötetében Farkas Gábor. Már a cím is bizonytalanságot sugall. Olyan környezetre világít rá, ahol nincsenek erős kapaszkodók, ingatagok a viszonyok. „Köddel telt tájban jelek az ágak. / Mint elvesztett irány: a látványban / a tekintet. Roncsolt hűrként pattan / gyűrött mindensége a hiánynak.” – írja a címadó versben (Táj kontúr nélkül).

A hiányokkal telített élet folytonos keresést, kutakodást indukál. Kérdéseket vet fel – az ember pedig terveket szövöget, irányok, tájékozódási pontok iránt puhatólózik. Vannak álmái, vágyai, tragédiái, katarziszai, de az állandósult hiányérzet a szorongást, a félelmeket erősíti.

A tér és idő börtönéhez szokott – szoktatott – elme nehezen tudja levetkőzni a korlátokat, s gyakran meg sem találja a kiutat. A nyitóciklus (Anatómia) az áttekintéshez, tájékozódáshoz nélkülözhetetlen kulcsot tárja fel. Saját viszonyaink megismerése, félelmeink, nehézségeink beazonosítása lehet az első lépés. „A kiindulópont egy térszelet, / ebből alkotok némi végtelent” (A nehézkedés anatómiája – II. térszelet). Persze túl sok a bizonytalanság, hisz a jelenben élő folyton a jövőn töpreng: „A jövőndőt félttem, / amit elmetsz, majd összerak valaki. //... a késéssel oldott perc mindent másít... // Szűnik a miért, a meddig, a hátha, / és szűnik a hét kontinensnyi láрма – / a szükség hagyományt bont: a semmi kell” (III. semmi).

A kapcsolatok erodálódása, a szakítás okozta traumák újra és újra átértékeltek a mindennapok történéseit. Ha változnak a körülmények és viszonyítási alapok, semmi sem ugyanaz – az emlék sem: „amikor ... / elhagyva azt hogy

te meg én ... // és nem indok a körülmény / nem takar mindent a helyzet / mint részletek az egészet / az érintés legelején” (Az ösztön anatómiája – II. (forma). Mindez persze elbizonytalanodáshoz vezet, a félelmeket erősíti: „A kezek szorítása / már csak a léleknek fáj / és feloldozás a / testtel terített oltár” (A félelem anatómiája).

A magány, a magára maradottság tovább szűkíti a lehetőségeket. Az elveszített mozgástérrel, a felejtésre ítélt – vagy átértékelt – emlékekről szólnak a „Világban világ” ciklus versei: „a tér szűk / egyre szűkebb // az érintések is hanyagabbak // magam vagyok ha magadra hagylak” (Térvesztés). A folytonos változás új és új szempontokat hoz, ami csak fokozza az elbizonytalanodást: „Kiverik belőled a múltad is – / így lesz a tér és az emlék hamis.” (Szellemidézés – 3. az emlék hamis).

Vannak helyzetek, amikor már csak a túlélési ösztön működik: „meghúzhatod magad rímjeidben, / szóparavánok mögül leshetsz, / leplezd a kint jól festett képekben, / így lesz a vers aranyból ketrec. // Így lesz a vanból / fölényes nincsen, / semmivé emelkedő / reszkető minden.” (Így lesz a vers). Nyilván nem véletlen, hogy ez a ciklus (Lopjad magad) a kötet egyetlen olyan verscsoportját tartalmazza, ahol a költő kérdőjeleket használ, amelyek világba kiáltott a kétségbeesést és elbizonytalanodást erősítik. Ezek azok a helyzetek, amikor mit sem ér a racionalitás, mert a gyógyító megoldást csakis az emberi kapcsolatokban bekövetkező változás, az egymáshoz való visszatalálás jelentheti. Ezt támasztják alá a „Hiába hull” ciklus alább idézett versei is: „Hiába az erődde emelt értelem, / nem tudok számodra idegenné lenni” (Nem tudok), „most minden hozzád köt / minden ami múlt / s minden ami örök” (Télbe tartó).

A megtartó erőt tehát csakis a pozitív emberi viszonyok biztosíthatják, mert kizárólag a te és én egymásba olvadása olthatja ki a hiányt: „Mikor a mozdulat / annyira végtelen, / hogy nem vár hangokat / a veled és velem – // mikor nincs nélküled, / és a szavak helyett / csendek kellene” (Csendek). Ez az egymásban élés, ez a mindenben és mindenhol tetten érhető jelenlét ad értelmet a mindennapoknak. Ezt bizonygatja Argumentum című versében a Farkas Gábor is: „látványodból élek – / mint rejtett szélcsendje a tágulól szélnek” – írja. Persze a tél, a kihűlés, a pusztulás veszélye

folyton jelen van (A tél itt). S bár meglehet, vesztésre állunk, „Foszlott gyermekruhák vagyunk – / a nyárral mi is eltűnünk” (Kétsoros), mégis az átmenetet keressük, a közbülső megoldást, amely a ködös őszi táj kontúrtaalan homályából is előbukkanhat váratlanul.

A remény ugyanis mindent felülír. A legmegtépzőbb sorsú élet is tartogat esélyeket. Hiába épült fel körülöttünk a csend, hiába a téliesített élet, a „Hét hang” ciklus konok verssorai újra és újra előgördítenek a sejtelmes semmiből valami biztatót. Elég egy társkereső apróhirdetés, és a pulzus máris szaporábban ver, hiszen a várható találkozás új álmok felé kalauzol. A randevú újra megvillantja az élet napos oldalát. Farkas Gábor szociografikus pontossággal írja le az első találkozás várakozó örömet, a látvány-keltette első benyomást („Fehér nadrág, csinos feneket takar, szerintem / a szoknya jobban állna. Egyébként is / jobban szeretem a harisnya-szoknya / párosítást...”), és a felvillanó reményt övező titkolózást („Néhány lépést teszek előre, majd / vissza, mintha még nem vettem volna észre.”)

Ugyanilyen pontos leképezést ad a számítógép előtt gubbasztó szerelmes ifjú szívének kimeríthetetlen erejéről, és a gyötrő várakozásról is: „várok szótlánul szavakat írva / a fényképed mellé a chat-ablakba.” //...elalszom. / És újra reggel, bent csend, kint eső, szél. / Ébredtek, messze vagy, várlak, jöhetnél.”

A várakozás mindig egyfajta próbatétel. Amit ki kell bírni, el kell viselni. Míg Antoine de Saint-Exupéry kis hercegének rókája a várakozás örömet fogalmazza meg, Farkas Gábor – Történetnyi térbe zsúfolódva – a várakozás keserveit is megörökíti, amikor „nincs hová hazamenni” (Hajnalban), amikor „légüres / térben kallódó / hajnalok” növelik a távolságot (Irgalom). A bizonytalanság, a szorongás, a kudarcból való félelem legyőzése nélkül azonban nincs előrelépés. „Álmatlanságod, /útvesztőid, a kétség / amikor gyomrodba rándul. // Az alvó fény / ahogy benned szilárdul – // minden én vagyok” – szögezi le a költő a Minden én című versben.

A Történetnyi tér a kötet záró ciklusa is lehetne – különösen a Nagy Lászlóra reflektáló Bizonyosság című vers miatt: „Mindegy / már, hogy mi a vége, // s hogy ki / viszi át a szerelmet. // Mert katarzisz nem lett. / Semmi / nem maradt, amikor // magamra találtam – / valahol.” Farkas Gábor azonban néhány elké-

sett – pontosabban a maga idejében „Meg nem írt” – gyermekverset helyezett el a kötet végén, mintegy pótolva ezzel az egykori mulasztást, és a gyermekeihez szóló írások révén a jövőbe vetett hetet is erősíti, és a svéd gyermekverseket idéző humorral életkedvet csepegtet az olvasóba.

A próbatételek stációit járja végig ezekben végtelenségig lecsupaszított, lelket didergető szövegekben, a köznapok valóságait és hamiságait feltárva készít számvetést.

Szikár, lényegre törő – mégis érzelmeket keltő

és érzelmeket pontosan leíró – versek gyűjteménye Farkas Gábor karcsú kötete, mellyel a költő – miként azt Lancu Laura is megfogalmazta a könyv előszavában – „a végleg oldódó magány” keresésére indult egy kontúr nélküli tájban. Azt gondolom, jó úton jár.

(Farkas Gábor: Táj kontúr nélkül, Hungarovox Kiadó, 2018)

Fülöp Enikő

Családi anamnézis

Harag Anita első prózakötete igazi üveggolyó a kezünkben. Újra gyerekek érezhetjük magunkat tőle, amikor fontos tévedéseinket a gyermek nézőpontjából villantja fel. Nem merjük leejteni, nehogy elveszítsük a feloldozást, nehogy lemaradjunk a szereplők sorsának alakulásáról. Minden oldalról, minden narratívából kicsit máshogy festenek, mégis minden szövegben ugyanaz a megjelenített traumák tanulsága.

Hétköznapiak tűnő kimerevített pillanatok, in medias res jelenetek a kiindulási pontjai a novelláknak, amelyek aztán dinamikussá és szerteágazóvá válnak. Miközben térben és időben ugrálnak, a legváratlanabb pillanatokban tudnak meglepni súlyos megszólalásokkal, mehökkentő (ön)reflexiókkal.

A kötetben belül váltakoznak az elbeszélői nézőpontok, egyes szám első vagy harmadik személyűek. Előbbi esetében a történetmesélés, emlékezés rendre két szálon zajlik: a családtagok és más szereplők megszólalásai az elbeszélői narratíva folyó szövegébe ékelődnek. Bár a családtagok mondatai az elbeszélőének hitelesítésére (is) szolgálnak, az elbeszélő időnként reflektál arra, hogy az adott megszólaló narratívájában nem feltétlenül minden történetű.

A kötet egyik érdekessége, hogy benne a családi emlékezettel, a múlt tabusításával kapcsolatos, megszokott viselkedésformák felborulnak. Míg a fiatal elbeszélők és párjaik, illetve a szülők közti párkapcsolati nehézségek csak érzékelhetőek, de kimondatlanok, a nagyszülők generációjának visszaemlékezésiben sokszor jóval transzparensbben jelennek meg egykori rossz döntések, konfliktusok.